

فصل اول

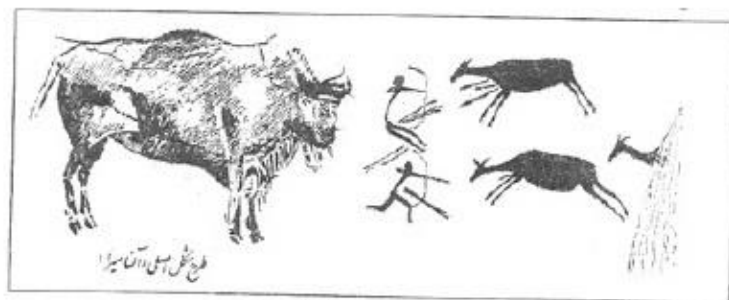
معماری پیش از تاریخ

باستان شناسان ظهور انسان را بر روی کره زمین از روی ابزار ساخت دستشان شناخته اند و ظهور انسان را تا حدود ۱ میلیون سال پیش روی زمین می دانند. بر اساس اطلاعات موجود، پیدایش نخستین گروه انسانی را مربوط به ۴۰ تا ۴۵ هزار سال پیش می دانند و این در حالی است که اولین گردهمایی متمرکز کم روستانشینان بوده اند در حدود ۱۱ تا ۱۰ هزار سال قبلی صورت گرفته است.

کهن ترین آثار زندگی، فرهنگ و تمدن انسانی که طی کاوش ها و پژوهش های باستان شناسی کشف شده، بسیار از نکات ناشناخته و مبهم را برای انسان امروزی روشن نموده است. نخستین آثاری که از انسان ابزار ساز به دست آمده متعلق به حدود ۴۰۰۰۰ سال مبهم را برای انسان امروزی روشن نموده است. نخستین آثاری که از انسان ابزارساز به دست آمده است متعلق به حدود ۴۰۰۰۰ سال قبل است. در طول آخرین دوره پارینه سنگی یعنی حدود ۲۰۰۰۰ سال پیش است که با نخستین آثار هنری انسان ابتدایی رو به رو می شویم. برای آشنایی بیشتر با این گونه آثار هنری به

بررسی چگونگی نقاشی های غارهای آلتامیرا در اسپانیا و لاسکوا در فرانسه می پردازیم.

آلتامیرا: در سال ۱۸۷۹ فردی اسپانیایی هنگام ورود به غار نقوشی که هیچ انسان تا آن زمان با آن آشنا نشده بود را مشاهده کرد لاسکوا: در این غار مجرای عبور آب زیر زمینی هم وجود دارد. در سال ۱۹۴۱ به طور اتفاقی تصاویری از حیوانات چون ماموت، گاو وحشی، اسب و گرگ کشف شد.

ش ۱ - تصاویر نقاشی شده توسط انسان پیش از تاریخ.

نکته: قدیمی ترین آثار نقاشی در غار در غار آلتامیرا در اسپانیا است. ویژگی این نقاشی های درون غارها

۱- سبک این نقاشی ها بسیار طبیعی است و نشانگر حافظه خارق العاده انسان نخستین بود که توانسته حیوان را با شکل و حرکتی نشان دهد که طبعاً این چنین بوده.

۲- نقاشی ها جنبه تزئینی نداشته چون در قسمت های عقبی غار که دور از روشنایی بوده ترسیم شده اند.

۴- استفاده از تناسب رعایت نشده

۵- استفاده از نوعی پرسپکتیو

علت ترسیم این نقاشی ها

۱- حیوان را همیشه در اختیار خود داشته باشند.

۲- نقاشی ها جنبه تزئینی نداشته چون که در قسمت های عقبی غار که دور از روشنایی بوده ترسیم شده اند.

۳- در آنها تناسب رعایت نشده

۴- استفاده از نوعی پرسپکتیو

علت ترسیم این نقاشی ها

۱- حیوان را همیشه در اختیار خود داشته باشند.

۲- افراد همزیست در شکار دسته جمعی بر جانورانی که غذای اصلی شان را تامین می کرد چیره شود.

۳- می خواستن با مکرر ساختن تصاویر جانوران بر صخره ها تعداد آنها را بیشتر و نسلشان را بارورتر کنند.

تقسیم قراردادی زمان پیش از تمدن بشر: این تقسیم بندی بر اساس تکامل ابزارهای سنگی طبقه بندی شده است.

۱- دیرینه سنگی ۲- میان سنگی ۳- نو سنگی

عصر حجر

دوران پارینه سنگی = سنگ قدیم = شکار

دوران میان سنگی = سنگ میانه = ۱- کشف آتش ۲- ساخت ابزار با سنگ ۳- شکار

دوران نوسنگی = سنگ جدید = ۱- انقلاب کشاورزی رخ می دهد. ۲- رو آوردن به کشاورزی و دامداری ۲- یکجانشینی و به وجود آمدن روستاها و شهرها

۱- دیرینه سنگی

در بین النهرین از قدمت بیشتری برخوردار است و آنچه که انسان در غالبا (مانند لاسکو و انتامبرا) به گذشته مربوط به این دوره است.

۲- میانه سنگی

در اروپا و همزمان با عقب نشینی یخچال ها و انقراض ماموت ها بوده است.

- در این دوره انسان موفق به اهلی کردن سگ شد.

- دوره گذار از دوره پارینه سنگی به نو سنگی

- پیشرفت از ابزارهای سنگی و نحوه زندگی.

- مقدمه ای بر دوره نو سنگی

۳- دوره نوسنگی

انسان گام بزرگی در راه تسلط بر محیط خویش برداشت و در این دوره انسان به کشاورزی پرداخت و موفق به اهلی کردن برخی جانوران وحشی گردید. با این کار از شکار کردن به کشاورزی و دامداری و تشکیل نخستین گروه های روستایی روی آورد. به طور کلی در این دوره بشر از طبیعت جدا شده و دست به ساختمان و تغییر محیط طبیعی خود زد.

- اولین ساخته بشر ایجاد خانه یا کلبه از شاخه با شکلی مدور.

نکته: انتخاب فرم دایره ای برای خانه از اصول تکنیکی بیشتر به خاطر مشکلات سقف آن بوده است و این فرم را از طبیعت و

ناشناخته هایی که مظهر عظمت بودند مثل خورشید و ماه تقلید کرده است.

خاورمیانه کهن ترین منطقه ای است که آثار ساختمانی بشر در آن ایجاد گردید، از آن جهت خاورمیانه را گهواره تمدن می نامند.

ش ۲- یلان یکد سریناه گودالی.

از آثار این دوره می توان به استون هنج، اریحا دراردن، چاتال هیوک و جاجیلا در آناتولی اشاره کرد.

نوشتن، هنر، معماری ساختمانی و شکل های جدید حکومتی پدیدار گردید. شغل اصلی بین النهرین کشاورزی بود. سومری ها صاحب خط بودند که باعث به وجود آمدن مدرسه می شد.

ویژگی معماری سومری معماری سومر معماری مذهبی بود که به معابد توجه زیادی می شد و معابد محل استقرار الهه بود. آنها معابد را زیگورات می نامیدند که به زبان سومری به معنی کوه است و بر عکس معماری مصر که در خدمت آرامگاه های پادشاهان مصری بود.

از جمله ویژگی های معماری سومری ها

استفاده از مصالح آجر، گل، قیر و خشت برای زیرکاری و آجر جوش و آجر لعاب دار برای روکار است. (نما) - چوب نیز در این معماری به کار می رفت.

- اساس و پایه معماری سومری استفاده از جرز قوس و طاق گهواره ای که در دوره های بعد مورد تقلید آکادی ها و بابلی ها قرار گرفت.

- سومریان مردمی کشاورز بودند که مهار سیل را یاد گرفتند و شهرهایی با دیوارهای قطور ساختند.

فصل دوم

معماری بین النهرین

بین النهرین یکی از مراکز تمدن قدیم در آسیاست، که در حد فاصل دو رودخانه دجله و فرات واقع شده و این دو رود از کوه های ارمنستان سرچشمه گرفته اند. و بین النهرین مرکز یکی از کهن ترین تمدن هاست.

تمدن های بین النهرین

سومر، آکد، بابل - آشور

سومر

نخستین تمدن شناخته شده در بین النهرین است و پیدایش تمدن سومر به ۴ هزار سال پیش از میلاد مسیح می رسد و پس از مسکون شدن در دره های بزرگ رودخانه ها و بعد از آن

مصر سفلی مرده را در قبر و خارج از محل سکونتشان به خاک می سپردند.

مصر علیا مرده را در محل سکونت خود دفن می کردند.

هرودت می گوید: مصری ها بیشتر از هر قوم دیگری به حد افراطی مذهبی بودند.

مصریان به زندگی پس از مرگ اعتقاد داشتند و زندگی در این دنیا را برای دست یابی به سعادت زندگی پس از مرگ می دانستند و هنر آنها هم تحت تاثیر همین نگرش زندگی پایه ریزی شده بود. با وجود اینکه خانه های خود را با مصالح کم دوام می ساختند ولی مقابر را با سنگ های سخت بنا می کردند.

انها خدایان مختلف داشتند و با پیشرفت کشاورزی آنها به پرستش خورشید پرداختند که «خدای آفتاب» یا «رع» نامیده می شد.

معماری مصر

الف - معماری پادشاهان کهن

ب- معماری پادشاهان میانه

ج- معماری پادشاهان جدید

فصل سوم

معماری مصر

معماری مصر

سرزمین مصر از کنار رود نیل تا سودان امروزی است.

- پس از اینکه مصری ها ۴۰۰۰ سال قبل کار با مس را آموختند، دوره سنگ به پایان رسید.

- ساکنان مصر در دو منطقه شمالی و جنوبی دارای ۲ فرهنگ کاملاً متفاوت بودند.

۱- مصر سفلی شغل مردم چوپانی و چادرنشینی بود.

۲- مصر علیا مردم به کشاورزی اشتغال داشتند و محل سکونت آنها ثابت بود و از نی برای ساختن خانه های خود استفاده می کردند از جمله تفاوت های این دو قوم اختلاف در مراسم مذهبی دفن کردن مرده ها بود.

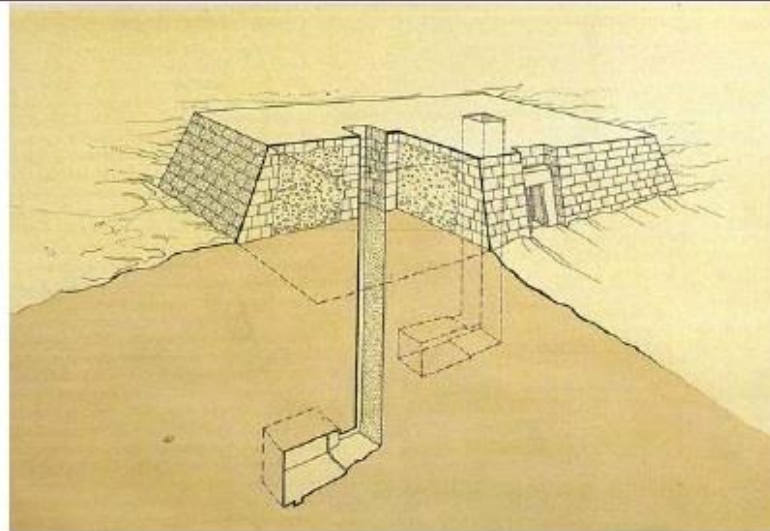
معماری پادشاهان کهن

- پس از اتحاد سفلی و مصر علیا متحد شدن دو فرهنگ اولین سلسله با یک سیاست واحد تشکیل شد.

- آغاز تاریخ معماری مقبره ای (مصطبه ای)

مصطبه: سکویی بلند و مستطیل شکل با دیواره ای نسبتا شیب دار و مفروش از سنگ یا آجر بر روی محوطه تدفین که در عمق زیادی از زمین قرار داشت. علت مایل بودن دیوار آن به خاطر استحکام بیشتر آن بوده است.

شکل مصطبه: از تپه های خاکی یا سنگی که مقبره های پیشین را می پوشانید الهام گرفته شده است.

تفاوت آیین دفن بین النهرین و مصر

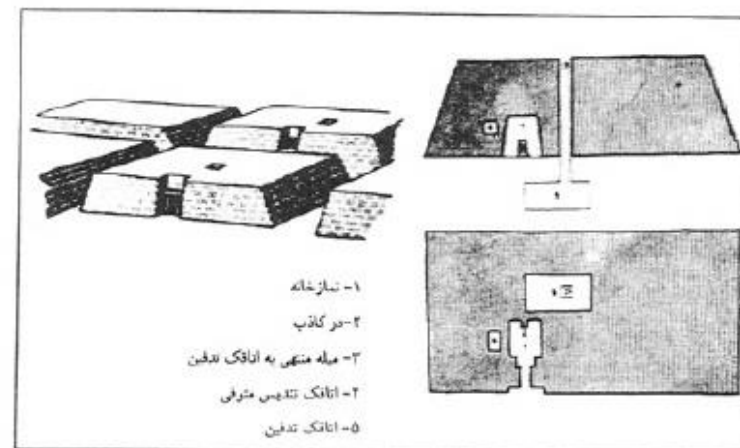
در بین النهرین بی تفاوتی نسبت به مردگان و حفظ مقبره وجود داشت ولی در مصر این مسئله در درجه اول اهمیت قرار داشت.

مصطبه ها اولین شکل ساخته شده از مقابر در مصر که بعدها به صورت پله پله ای ساخته شده اند و پیش زمینه شکل گیری اهرام بودند.

از جمله مقابر این دوره:

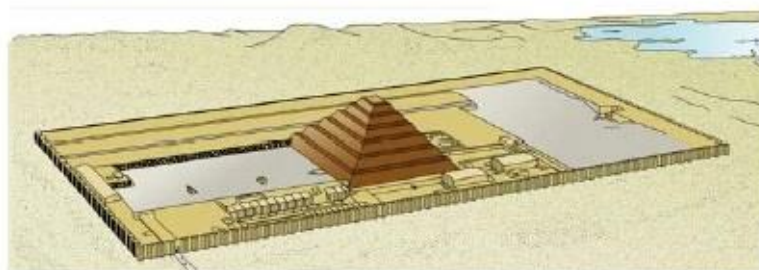
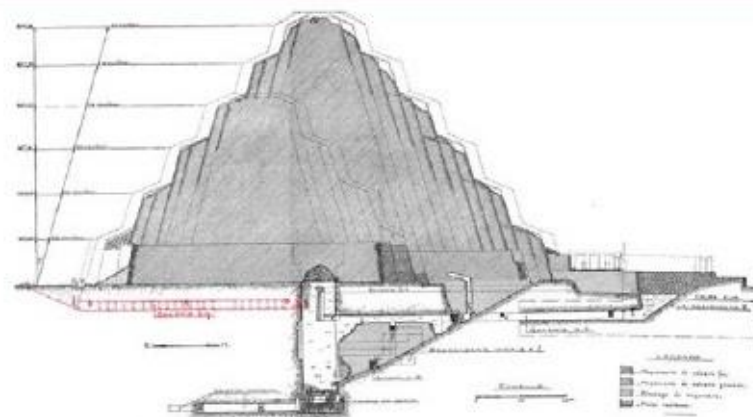
هرم پله ای زوسر (جوسر)

-نخسین مقبره عظیم پادشاهی

- ۱- نمازخانه
- ۲- در گداز
- ۳- میله منتهی به اتاقک تدفین
- ۴- اتاقک تدفین متروقی
- ۵- اتاقک تدفین

ش ۶ - پلان، مقطع و پرسپکتیو چند مقبره مصطبه ای.

- شکل پله پله ای حد واسط بین مصطبه و هرم های حقیقی

- مکان: در شهر سقاره یا گورستان باستانی ممفیس واقع شده است.

ویژگی این بنا: پله پله است مشابه زیگورات بین النهرین

نکته: هرم زوسر بر خلاف زیگورات ها مقبره است نه معبد

- این ساختمان و معبد هایش یک زیارتگاه درمانی است.

- معمار هرم زوسر: ایمحوتب نخستین هنرمندی است که نامش در تاریخ مدون آمده

مقبره زوسر کارکردی دو گانه دارد:

۱- حفاظت از پادشاهان مومیایی و اشیا دفن شده.

۲- مجسم ساختن قدرت مطلق و خداگونه وی به کمک حجم و صلابت خویش

معماری ایران

هنر در معماری ایران به قدمت تاریخ است.

معماری ایران قبل از اسلام الف- معماری اسلامی ب- معماری مادی ج- معماری هخامنشی د- معماری اشکانی (پارتی) ه- معماری ساسانی

معماری دوره ایلام

ایلامی ها پیش از آمدن مادها پارسها (آریایی ها) در ایران می زیستند ایران زادگاه اصلی ایلامی ها است.

ایلامی ها ساکنین اصلی ناحیه خوزستان و نواحی مجاور آن، نام سرزمین خویش را به خط میخی به صورت هلتامی یا هلتامتی می نوشتند و به احتمال زیاد، خود آن را التامت تلفظ می کردند. این کلمه احتمالا به معنی «سرزمین خدا» بوده است.

-سومری ها، و آکدی ها، ایلامی ها را با علامت NIM می نوشتند به مفهوم سرزمین مرتفع بوده است. آنها تمدن صاحب خط بودند و مرکز تمدن شهر شوش بود تاریخ ایلام به سه دوره تقسیم می شود:

-دوره کهن

-میانی

-نو

معماری ایلام قدیم

از معماری ایلام قدیم فقط طرح یک معبد روی سنگ برجسته ای آشوری دیده می شود. جالب ترین ویژگی این معبد، سه شاخ بزرگ است که در دو طرف دیواره های معبد نصب شده است. این شاخ ها جز مهمی از هر معبد را تشکیل می دادند چون نماد الوهیت بود

معماری ایلام میانی: درخشان ترین دوره حاکمیت ایلامی ها، دوره میانی است. اغلب آثار، معابد هستند. یکی از آثار قابل تامل و مهم آنها زیگورات چغازنبیل است.

زیگورات چغازنبیل

آثار باستانی چغازنبیل در دشت خوزستان و در فاصله حدود سی کیلومتر در جنوب شرقی شوش در کرانه غربی رودخانه دز واقع شده است. زیگورات چغازنبیل کهن ترین اثر ایرانی است که دارای ابعاد و خصوصیات خیره کننده است و با اهرام مصر برابری می

کند. توسط پادشاهی به نام اونتاش گال در شهر دوره اونتاش برای خدا اینشوشیناک ساخته شده است.

طرح اصلی زیگورات مربعی است با اضلاع ۱۰۵ متر بنابراین مربع اصلی دقیقا در جهت اربعه است. زیگورات به وسیله دیوار عظیمی که گرداگرد آن را فرا گرفته محصور گردیده است. داخلی ترین سه دیوارهای که در دوره اونتاش قرار دارد، دیواری است که در مورب وارد معابد خود می شوند. دروازه هفتم در نظر ایلامیان از همه مهتر بوده است. ایلامیان به عنوان یک اصل اعتقادی از راه های مورب وارد معابد خود می شوند این زیگورات دارای پلکان مسقف بوده که در نوع خود یگانه است. از دیگر آثار معماری به جای مانده دوره ایلام میانی می تواند به بقایای مجموعه عظیم آثار باستانی هفت تپه خوزستان اشاره کرد. بخش اعظم مواد و مصالح ساختمانی را در این مجموعه خشت خام تشکیل می دهد.

معماری ایلام جدید

از دوران ایلام جدید به جز یک معبد کوچک که پلان مربع دارد و به اواخر قرن هشتم تعلق دارد هیچ اثر معماری به دست نیامده است. نمای این معبد با آجر لعابدار سبز پوشیده شده است و ویژگی آن را می توان در این دانست که تکنیک و ظرافت بیشتری نسبت به آجرهای ایلامی میانه دارد.

معماری ماد

در حدود هزاره اول پیش از میلاد بود که گروه هایی از اقوام آریایی به ایران مهاجرت کردند. مادها در سده هفتم پیش از میلاد نخستین پادشاهی اقوام مانایی و ... را پس از ایلامی ها در این سرزمین بنیاد گذاشته اند و همدان کنونی (هگمتانه) را به پایتختی برگزیدند.

معماری مادی:

الف- معماری صخره ای مادی: که در دامنه کوه ها و صخره ها ایجاد گردیده اند.

ب- معماری معمولی: این آثار در محل های به نام تپه نوشیجان ملایر، گودین تپه، باباخان، تپ هگمتانه، زیویه و ... قرار دارند. معماری صخره ای (آرامگاهی) ایجاد حفره و وسعت دادن آن، فضای مورد احتیاج مثلا خانه و یا آرامگاهی ایجاد شود.

آثار معماری صخره ای مادها اکثرا در نواحی غرب ایران (کردستان- آذربایجان غربی- کرمانشاهان) و همچنین در بخشی از خاک عراق (کردستان عراق) پراکنده است. اغلب جنبه مذهبی دارند. آنها با عناوین آرامگاه ها (مقابر) صخره ای مادی شناخته شده اند و این آرامگاه های صخره ای بر حسب نوع نمای

ورودیشان به ترتیب زیر تقسیم بندی می شوند»:

۱- آرامگاه هایی که در نمای ورودی آنها ستون های آزاد نمایان است، مانند: فخریکا (فقره فقا) فرهاد و شیرین در نزدیکی صحنه در کرمانشاه، دکان داود در سر پل ذهاب و کور و کچ (پسر و دختر) در نزدیکی سورداسی سلیمانیه عراق.

۲- آرامگاه هایی که در دو طرف نمای ورودی آنها، دو نیم ستون قرار دارد. سر ستون آنها مبدل به قسمت برجسته ای می گردد مانند داود اختر و آخور رستم و مقبره قیز قاپان در این زمره اند.

ستون های این آرامگاه ها گرد هستند و پایه آنها نیز به صورت بشقاب مدور و وارونه است. نقش های این آرامگاه ها به صورت برجسته است.

آثار معمولی (آزاد)

قدیمی ترین اثر معماری این دوره تپه سلیک کاشان است. از آثار دیگر مادی «تپه نوشیجان» تالار آپادانا، تپه هگمتانه و زیویه و باباجان تپه در نزدیکی نورآباد لرستان هستند.

نوشیجان تپه

اولین مراسم آتش در فضای بسته در تپه نوشیجان انجام می گرفته است. تالار ستوندار این بنا بعدها در معماری هخامنشی

عنوان اصلی ترین پلان مشخصه معماری کاخ ها مورد استفاده قرار گرفته است.

اهمیت آثار معماری تپه نوشیجان

۱- به کارگیری مصالح بوم آورد

۲- استفاده از قوس های نیم بیضی

۳- ایجاد یک مجموعه منسجم و زیبای مورد استفاده در زمان هخامنشی

ویژگی معماری ماد:

ایجاد ساختمان ها بر روی سکوه های مصنوعی و به کارگیری مصالح محلی به نحو مطلوب و استفاده از تجارب و تکنیک های ملل و اقوام پیش از خود به خوبی جلوه نموده است. تالارهای ستوندار مادی الگویی است برای معماری هخامنشی و مقابر صخره ای مادی نیز پیشینه ای برای معماری مقابر صخره ای دوره هخامنشی است. مادها معماریشان ملهم از افکار و اعتقادات مذهبی است. مقابر صخره ای این مسئله را به روشنی نشان می دهند.

در زمینه هنرها به ویژه در معماری ابتکارات بدیهی داشتند یکی احداث گنبد بر روی بناهای چهارضلعی (مربع شکل) از طریق فیل پوش ها و دیگر توسعه ساختمان ایوان طاق دار، اتاق راست گوشه ای با طاق بشکه ای که در قسمت پشت بسته بوده و در جلو معمولا رو به بیرون یا حیاط قرار دارد کاملا باز است. از زمان پارت ها، نقش مهمی را در معماری آسیای غربی بازی می کنند.

ویژگی معماری پارتی

۱- حداکثر استفاده از مصالح بوم استفاده از سنگ لاشه، خشت خام و پخته

۲- استفاده بسیار خوب از تکنیک پیشرفته تاق و گنبد، به خصوص گنبد با استفاده از مصالح بوم آورد.

۳- پرهیز نکردن از شکوه و ارتفاع زیاد و تنوع فوق العاده در طرح ها

۴- استفاده از ملات ساروج که به کمک آن توانستند فضاهای معماری وسیع را ایجاد نمایند.

۵- شهرسازی پارت ها؛ بر اساس نقش دایره (استفاده از شکل دایره ای دفاع مناسب تر است. مثل مرو، تیسفون، الحضر)

۶- مهم ترین ساختمان درون شهرهای پارتی معمولا ارگ و

معماری دوره اشکانیان

قوم پارت یکی از شعبه های نژاد آریایی ایرانی است. نام سرزمین آنان را پرتو (یکی از استان های هخامنشیان) نامیده اند. پارت ها

پرستشگاه بودند.

آثار معماری اشکانی

۱ - کاخ نسا: تالاری با ۴ ستون شبدری، سر ستون کمرتی

۲ - کاخ آی خانوم: سقف گنبد بدون ستون

۳ - صد دروازه (هیکاتوم پلیس): دارای سه نوع طاق زنی

۴ - کاخ هترا: ایوان های ردیفی و یادآور آتشکده های هخامنشی

۵ - کاخ آشور: نما شبیه طاق کسری

۶ - کوه خواجه: گنبد کانه پوشش، تاق و آویزه، چند نیم بیض

۷ - رباط سفید: آزمایش برای ۴ طاقی گنبد دار

۸ - معبد آناهیتا گنگاور: پلکان دو طرفه (روی صفه)

پارت ها شهرهای بسیار کهن را مانند بابل و اروک در اختیار

داشتند و نیز شهر آشور، با اینکه از نقشه چندان منظمی برخوردار

نبودند پارت ها شهرهایی را بنیاد گذاشتند که بر اساس نقشه

دایره شکل بود که شهرهای مرو، تیسفون، و الحضر دارای چنین

پلانی بودند، ما در دوران قبل از اسلام شهرهای دایره ای را فقط

در این دوران داریم. علت دایره شدن پلان شهرها به دلیل ضرورت

دفاع و سهولت دفاع در این پلان ها بود. شهرهای پارتی دارای برج و بارو بودند.

هیکاتوم پلیس (صد دروازه)

بقایای آثار معماری پارتی که احتمالا آنها را به عنوان مقبره مورد

استفاده قرار می داده اند. در شهر دامغان یافت شده که جان

هانسمن این محل را شهر گمشده سلوکی - پارتی صد دروازه که

پارت ها آن را در ربع آخر قرن سوم پیش از میلاد به صورت یکی

از تختگاه های خود درآوردند می داند. به علت موقعیت شهر

دامغان احتمالا یک پایتخت کوهستانی بوده است.

در صد دروازه (قومس) سه نوع تاق زنی مورد استفاده قرار گرفته

و تاق آهنگ ساده، تاق سه گوش یا مثلث شکل جالبی از نوع

پالمیر که در آن تاقهای سه گوش تنها سه فرم دارد و مثل پلکان

بالا و پایین می رود طاق پلکانی زیر یا روی راه پله یا پاگرد مورد

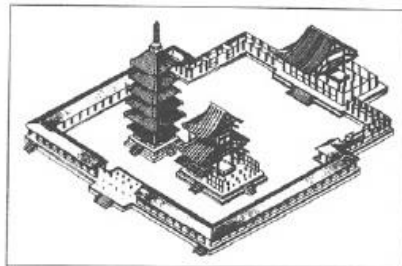
استفاده قرار می گرفته و تمام این طاق ها با استفاده از نوعی آجر

قالب زده و انحنادار ساخته شده است.

کاخ آشور: نخستین بنای ساخته شده چهار ایوانی که به حیاط

مرکزی باز می شود و به معماری مساجد ایرانی تاثیر گذاشته اند

استفاده از تاق توپزه

ش. ۲ - یک نمونه معماری بودایی در چین

بارش باران دو عامل هستند که نقش اساسی در معماری ژاپن، به ویژه استفاده از مصالح داشته اند، کاربرد چوب به عنوان مصالح اصلی و ایجاد سقف های شیب دار در مقابل باران های سیل آسای آن سرزمین هستند حائز اهمیت است.

نکته: معماری ژاپنی معماری همسان با اقلیم ژاپن

معماری ژاپن پیوندی عمیق و منطقی با طبیعت برقرار کرده است. تقریباً تمام مواد ساختمانی ریشه گیاهی دارند. با ورود آیین بودا در سال ۵۵۲ میلادی اکثراً هنرهای ژاپنی در هم آمیخت، به ویژه در معماری این اتفاق چشمگیر تر است.

معابد بودایی

با قبول آیین بودا ساختن تپه های تدفین از میان رفت و معابد جایگزین آنها گردید. زمین این معابد را طوری انتخاب می کردند که از جهان دنیوی متمایز باشد و نزدیک محل اقامت مردم باشد برای رفت و آمد آسان، شیروانی های سه گوش برای معابد خود یکی از علائم فرقه بودایی است که در قرن دهم این شیروانی های پنج طبقه می ساختند.

در اواخر قرن دوازدهم میلادی دو سبک جدید معماری معابد رواج یافت. ۱- ذن شیو ۲- تنجیکویو:

معماری ژاپن

مجمع الجزایر ژاپن مشتمل بر چهار جزیره اصلی و تقریباً ۳۹۰۰ جزیره کوچکتر است، هتسو، هکایدو، کیوشو، شیکوگو چهار جزیره این کشور هستند.

به طور کلی می توان می توان تاریخ فرهنگ ژاپن را به پنج دوره تقسیم و بررسی نمود. ۱- دوران باستان ۲- دوره آغاز تاریخ ۳- قرون وسطی ۴- دوره قبل از مدرنیته شدن ۵- دوره جدید.

آغاز تاریخ ژاپن را می توان دوره پیدایش فرهنگ بودا نام گذارد. این دوره به سه دوره آزوکا، هاکوها و تمپو تقسیم می شود

آیین های ژاپن

مذهب شینتو (شین تائو)، کنفوسیوسی، بودایی.

معماری

ژاپن هم مانند چین از گودال های (چاله) اولیه آغاز می شود و ساختمان های ساده با بام کاه گلی و بر روی پایه های خیزرانی محدود می گردید. یعنی وجود جنگل های بسیار و همچنین

ویژگی معماری سبک ذن شیویو عبارتند از الف) ظرافت ساختمانی ب- ستون های دور معبد ج- ایجاد یک پنجره با قاب چوبی

معابد شینتویسم: به طوری که در بالا اشاره گردید شینتو یکی از آیین های باستانی ژاپن است که اکنون پیروان بسیاری دارد و حتی بسیاری از مراسم ژاپنی به شیوه شینتویی انجام می پذیرد. به همین خاطر دارای معماری خاصی است. و برای مشاهده ساختمان ژاپنی به معنی اخص واژه، باید به معابد شینتو ژاپن اشاره نمود. این معابد به شیوه معمول هر بیست سال یک بار نابود می شدند و رونوشت هایی برابر اصل به جایشان ساخته می شدند.

معبد ایزه بزرگترین معبد آیین شینتو است. که با چهار پرچین متحدالمرکز حصار بندی شده است.

زیارتگاه ژاپنی: در ژاپن بناهایی وجود دارد که به نام هاشیرا که از قدیم برای نگهداری اشیاء ساخته می شدند. از جمله آنها ستون هایی است که دست سازند و سمبل حاصلخیزی، از این گونه زیارتگاه ها می توان به «امیوا» و «میاره» اشاره کرد که در هر یک از آنها اشیایی نگهداری می شود.

زیارتگاه معمولاً از سه بخش عمده ساخته شده اند: ۱- محراب ۲-

سالن عبادت ۳- دالانی مرتبط با دو فضای فوق. بام مرکزی این سه فضا را به هم مرتبط می کرد.

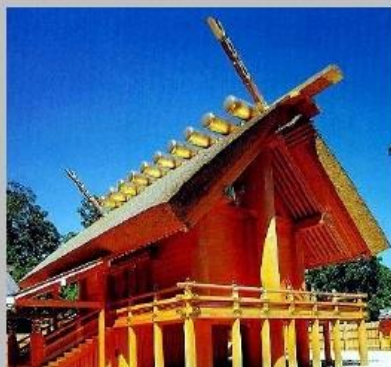
خانه ژاپنی: خانه ژاپنی اعم از محقرانه یا با شکوه تا همین اواخر مطابق اصول ساختمانی و هنری معابد شینتو و چایخانه طراحی می شد. خانه ژاپنی خلاف معماری ایرانی برونگرا است و در هر جا که میسر باشد در داخل یک باغ حصار بندی شده با پرچین های خیزرانی که خود یک عنصر زیبایی آفرین است، قرار داده شده است. یکنواختی و هماهنگی تناسب ها با استفاده از زیرانداز (تاتامی) سنتی به عنوان واحدی برای ابعاد اتاقها تامین می شود.

کن (مدولار فضاهای ژاپنی): در معماری ژاپنی مقیاس با پیمونی وجود دارد که بر اساس آن ساختمان را بنیاد می گذارد. شاکو واحد اندازه گیری سنتی ژاپن در اصل از چین آمده است. کن واحد دیگر سنجش در نیمه دوم قرون وسطی در ژاپن بود. این واحد در ابتدا برای فاصله بین دو ستون به کار می رفت. این واحد نه تنها برای سنجش ابعاد و فضاها بلکه به صورت مدولی زیبا در سازه، مصالح و نمای معماری به کار می رفت و به آنها نظم می بخشید.

ابعاد اتاق توسط تعداد حصیرهای کف آن تعیین می شدند. اندازه حصیر کف در اصل برای جای دادن به دو انسان در حالت نشسته

شاکو: واحد اندازه گیری سنتی ژاپن

یا یک انسان در حالت خوابیده طراحی می شد. دیوارهای اتاق قابل حرکتند. حتی دیوارهای خارجی اتاق را می توان از جا برکند.

ژاپنی ها خانه های خود را از چوب می سازند و به ندرت از یک یا دو طبقه در می گذرد به علت زلزله خیزی زیاد، در این منطقه از دیگر فضاهای معماری ژاپن باید به کندو اشاره کرد که تالاری طلایی و از معماری چینی تقلید شده است.

قلعه ژاپنی: که از جمله نمونه های بارز معماری ژاپنی کاملاً متأثر از معماری بومی و سنتی ژاپن است. دژ سفید یکی از این بناها است که در پی سازی آن عمده ترین مصالحی که به کار گرفته شده سنگ است و بنا پنج طبقه است که نمای آن به رنگ سفید اندود شده و به همین دلیل آن را دژ سفید نامگذاری کرده اند.

معماری یونان

شبه جزیره بالکان در جنوب اروپا قرار دارد که قسمت بزرگی از آن در دریای مدیترانه پیش رفته و در همین قسمت کشور یونان قرار گرفته است. بخش اعظم این شبه جزیره را کوه ها صخره ای پر شیب فرا گرفته که تنها در میان جلگه هایی که وسط این کوه ها قرار دارند، اراضی حاصلخیزی جهت کشاورزی وجود دارد.

وضعیت طبیعی و جغرافیایی موجب شده که در بخشهای مختلف یونان، دولت شهرهای کوچک مستقل تشکیل گردند که شرایط خاص طبیعی، یعنی از یک سو به دریا و از سوی دیگر کوهستان های صعب العبور مانع از آن بودند، که از تا این دولت شهرها مورد تهاجم قرار گیرند.

تداوم تمدن یونان در واقع تولد «دولت شهرها» با «پلیس ها» آغاز گردید. شرایط خاص جغرافیایی یونان هر طایفه از اقوام دوری را به شکلی مستقلی تقسیم نمود. در سواحل این کشور که موانع طبیعی بزرگترین عامل استقلال دولت شهرها بود، رفته رفته تمدن باستانی یونان شکل می گیرد و ارتباطات که صرفاً از

طریق دریا امکان پذیر بود، این دولت شهرها را با فرهنگ و تمدن دیگر جزایر و کشورهای حاشیه مدیترانه آشنا نمود و از این طریق زمینه های اقتصادی تجاری ایجاد گردد. تمدن یونان در برخورد با تمدن های پیشرفته کرت و میسن شکل می گیرد و در برخورد با این تمدن ها و رونق اقتصادی، زمینه های رشد و هنر طبیعت گرایی یونان اوج و قوت می گیرد.

به طور کلی می توان گفت که تمدن یونان در سه عنصر ثابت خلاصه می شود که عبارتند از: انسان، طبیعت و عقل

شناخت تمدن یونان شناخت بخشی از تمدن جدید (مدرن) غرب است و شناخت تمدن یونان بدون آشنایی به تمدن شرق امکان پذیر نمی باشد. در تجزیه و تحلیل تمدن یونان باید به جزئیاتی توجه کرد که برای شناخت تمدن و هنر این سرزمین لازم است این جزئیات عبارتند از:

۱- کشف تئوری انسان یا انسانی که تفکر در هر موضوعی او را به شناخت و معرفت می رساند. کشف این اصل عبور از تفکر جادویی و افسانه ای به تفکر عقلانی را باعث می گردد و در این زمان است که فلسفه و تاریخ نویسی و علم جانشین تفکرات قدیمی می گردد.

۲- کشف شناخت فرد و به دنبال آن ارزش دادن به مقام و آزادی

سرزمین مرکزی یونان و جزایر اطراف آن در دریای اژه و همچنین بخش شرقی آسیای صغیر، آن زمان مجزا بود.

از قدیمی ترین معابد این دوره می توان:

۱- معبد هرا در الیمپ یاد کرد که به شیوه دوریک ساخته شده اند.

۲- معبد «آپولو» در شیوه دوریک کهن در شهر «کورینت» یکی از بناهای قدیمی یونانی است

۳- باسیلیکای پستئوم: پژوهندگان اولیه به دلیل تشابهی که بین این ساختمان با سیلیکای رومی وجود داشته «باسیلیکا» نامیدند پستئوم معبدی است، دور ستونی که با ستون های سنگین و خوش ترکیب محدب و فواصل فشرده، سر ستون های بزرگ و جسیم و بالش گونه در زیر اسپری عظیم که ستون ها را به طرز متناسبی کوتاه نمایان کرده است.

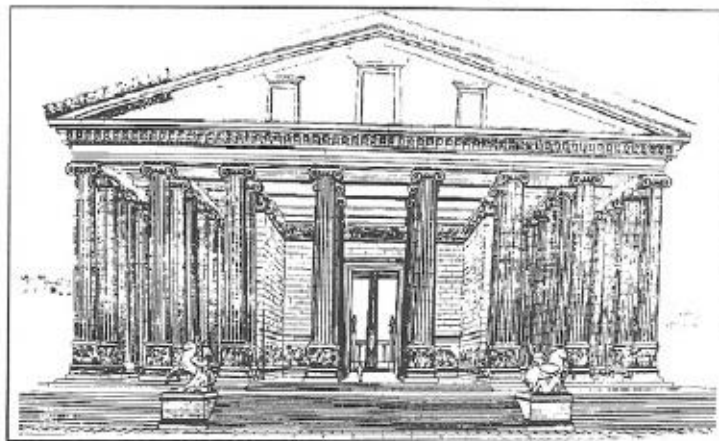
۴- گنج خانه سیفونسی ها شیوه «ایونیک» هیچ ستونی ایونیکی ندارد و حمل ستون توسط کارپاتیدها یا همان ستون پیکره ها صورت می گیرد و مشخصه بنا کتیبه ای که نشان می دهد بنا ایونیک است

۵- معبد آرتیمیس در شهر «افسوس» به شیوه ایونیک ساخته

شده است. معبد آپولون در شهر دلفی

۶- معبد آپولون در دلفی

۷- معبد آفائیا در آگینا

ش ۵ - معبد آرتیمیس ، افسوس .

هنر دوره کلاسیک

دوران ثبات و شکوفایی تمدن و هنر یونان است. قرن پنجم و چهارم را باید بهترین ایام تحول و تکامل یونان شهر آورد. این دوره با عظمت پس از پیروزی های درخشانی شروع شده با اقدامات قهرمانی اسکندر خاتمه پذیرفت. این فصل از حیات یونان نتیجه و مولود دوران باستانی و مقدمه دوران هلنیستی بود.

هنر دوره کلاسیک که چکیده تاثیرات اجتماعی و مذهبی یک ملت است در نهایت کمال و پختگی عرضه شده و در هنرهای باستانی جای ویژه ای را به خود اختصاص داده است. یونانیان پیروزی خود را مرهون خدایان می دانستند. و همین مسئله در هنر و معماری سرزمینشان کاملاً محسوس بوده است.

در عصر کلاسیک پس از جنگ های ایران و یونان فترتی در هنرها حاصل شده بود، اما با عبور از این مرحله گذرا یونانیان در جوانب مختلف هنر به ویژه معماری و پیکرتراشی فعالیت های چشمگیری را آغاز کردند. مرکز فعالیت های هنری در این دوره در تهران بوده است. آتنی ها با گردآوری تکه سنگ های پراکنده آکروپلیس، نیرو و استقلال جدیدشان را با بازسازی کامل، آکروپلیس که در واقع یکی از بزرگترین پروژه های ساختمانی جهان باستان تا پیش از روزگار رومیان بود، به جهانیان نشان دادند.

پیکرتراشی: در دوره کلاسیک به ویژه در قرن پنجم در پیکرسازی سه شیوه و سبک هنری پدیدار شد.

الف- شیوه هنری (۴۸۰-۴۹۰ ق.م)

ب- شیوه هنری تکامل یافته (۴۳۰-۴۶۰ ق.م)

ج- شیوه هنری فوق العاده (۴۰۰-۴۳۰ ق.م)

از دست آوردهای پیکرسازی این دوره می توان از منوپهای حجاری شده و پر تحرک و معبد زئوس در المپیا و معبد پارتنون در آتن و بناهای یاد بود گول باشی در ترکیه امروزه اشاره کرد. به همین دلیل عصر کلاسیک را دوره پیکرسازی و معماری دانسته اند.

معماری

شهر آکروپل یا ارگ آتن که بر روی تپه ای ساخته شده از اقدامات بزرگ معماری این دوره است، به همراه معبد الهه آتنا و معبد ارختنئوم و چند بنای دیگر که رهبری فیدپاس هم بر بلندای آکروپل ساخته شدند.

جنبه های فنی پیشرفت های شایانی کرد. سنگ های مورد استفاده دیوارها به طور کامل تراش خورده و با بست های فلزی با دقت بسیار نسبت به دوره کهن در کنار هم قرار گرفتند، نصب سفال های بامپوش نیز بر همین منوال پیشرفت نمود. ساختمان معابد دارای پلان سه بخشی بود، که مشتمل بود بر ۱- رواق ورودی (پیشخان) ۲- تالار (اتاق) قرارگاه پیکره الهه ۳- پستو

هنر دوره کلاسیک که چکیده تاثیرات اجتماعی و مذهبی یک ملت است در نهایت کمال و پختگی عرضه شده و در هنرهای باستانی جای ویژه ای را به خود اختصاص داده است. یونانیان پیروزی خود را مرهون خدایان می دانستند. و همین مسئله در هنر و معماری سرزمینشان کاملاً محسوس بوده است.

در عصر کلاسیک پس از جنگ های ایران و یونان فترتی در هنرها حاصل شده بود، اما با عبور از این مرحله گذرا یونانیان در جوانب مختلف هنر به ویژه معماری و پیکرتراشی فعالیت های چشمگیری را آغاز کردند. مرکز فعالیت های هنری در این دوره در تهران بوده است. آتنی ها با گردآوری تکه سنگ های پراکنده آکروپلیس، نیرو و استقلال جدیدشان را با بازسازی کامل، آکروپلیس که در واقع یکی از بزرگترین پروژه های ساختمانی جهان باستان تا پیش از روزگار رومیان بود، به جهانیان نشان دادند.

پیکرتراشی: در دوره کلاسیک به ویژه در قرن پنجم در پیکرسازی سه شیوه و سبک هنری پدیدار شد.

الف- شیوه هنری (۴۸۰-۴۹۰ ق.م)

ب- شیوه هنری تکامل یافته (۴۳۰-۴۶۰ ق.م)

ج- شیوه هنری فوق العاده (۴۰۰-۴۳۰ ق.م)

از دست آوردهای پیکرسازی این دوره می توان از منویهای حجاری شده و پر تحرک و معبد زئوس در المپیا و معبد پارتنون در آتن و بناهای یاد بود گول باشی در ترکیه امروزه اشاره کرد. به همین دلیل عصر کلاسیک را دوره پیکرسازی و معماری دانسته اند.

معماری

شهر آکروپل یا ارگ آتن که بر روی تپه ای ساخته شده از اقدامات بزرگ معماری این دوره است، به همراه معبد الهه آتنا و معبد ارختنئون و چند بنای دیگر که رهبری فیدپاس هم بر بلندای آکروپل ساخته شدند.

جنبه های فنی پیشرفت های شایانی کرد. سنگ های مورد استفاده دیوارها به طور کامل تراش خورده و با بست های فلزی با دقت بسیار نسبت به دوره کهن در کنار هم قرار گرفتند، نصب سفال های بامپوش نیز بر همین منوال پیشرفت نمود. ساختمان معابد دارای پلان سه بخشی بود، که مشتمل بود بر ۱- رواق ورودی (پیشخان) ۲- تالار (اتاق) قرارگاه پیکره الهه ۳- پستو

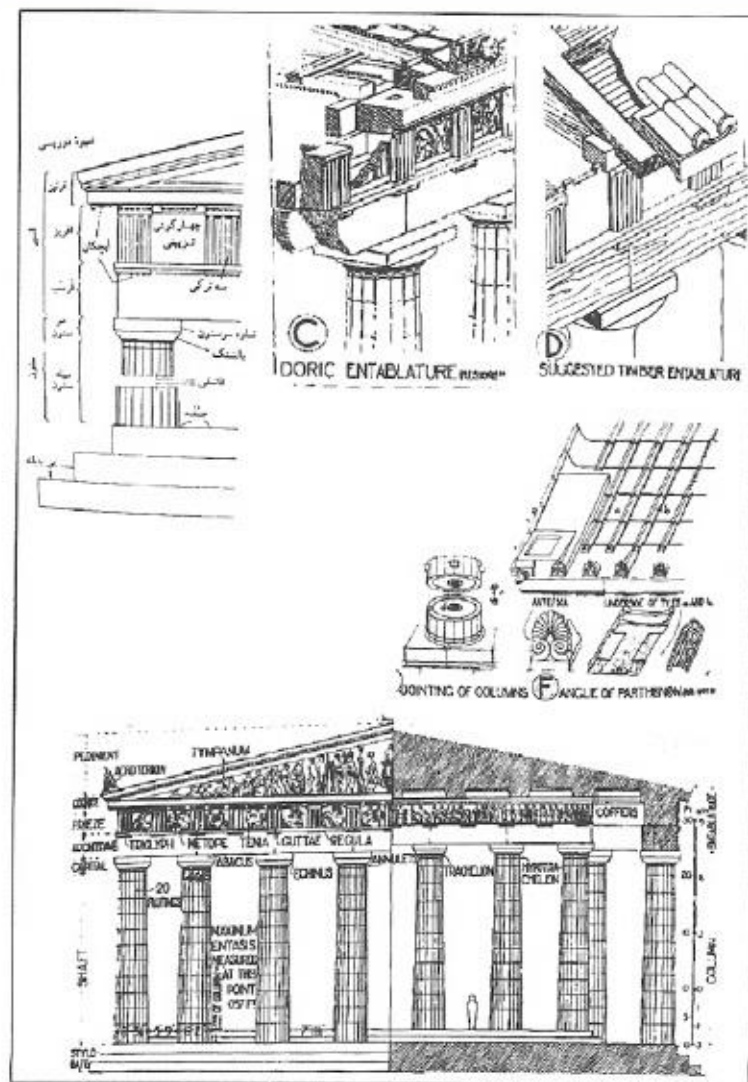
شیوه های معماری یونان

به طور کلی آثار معماری یونانی بر اساس شیوه های خاص ساختمانی بنیاد شده اند کهن ترین شیوه های قابل تقسیم بندی در معماری یونانی عبارتند از: شیوه دوریک، ایونیک (ایونیایی) و شیوه کرتنی. در هر سه سبک معماری توجه زیادی به نمای بیرونی معابد مبذول داشتند.

الف-شیوه دوریک: اصلی ترین شیوه معماری یونان است. زیرا هم قدیمی تر و هم مشخص تر از سایر شیوه های یونانی است. ستون دوریک مشتمل بر بدنه ستون از قاعده دایره برخوردار است، و از پایین به بالا از قطر دایره کاسته می شود.

سطح بدنه ستون با شیارهای کم عمق عمودی به نام «قاشقی ها» تزئین شده است.

همه بخشهای بنا از سنگ هایی تراشیده شده که بدون ملات بر روی هم قرار گرفته اند. نسبت ارتفاع به قاعده در ستون دوریک در آغاز ۴ به ۱ بوده است. ولی در دوره کلاسیک این نسبت به پنج و یک دوم و پنج و سه چهارم می رسد، در دوره هلنی نسبت ۷ به ۱ می شود.

ش ۱۶ - جزئیات شیوه معماری دوریک، یونان.

ب- شیوه ایونیک (ایونیایی): این شیوه معماری به سرزمین ایونیا واقع در ساحل آسیای صغیر (ترکیه) منسوب بوده و کمتر از

شیوه دوریک صلابت و استواری و رسمیت دارد. ویژگی های این شیوه: ستون باریک و بلند با سر ستونی پیچ خورده (حلزونی شکل) است. نسبت ارتفاع به قاعده ستون در این شیوه ۹ به ۱ است. و ۱۰ به ۱ یعنی نسبت به ستون دوریک بلندتر است و تعداد شیارهای قوی بدنه ستون نیز ۲۴ عدد است. مهم ترین عنصری که شیوه ایونیک را از نظام دوریک مجزا می کند، تغییر شکل سر ستون ها است. ستون سنگی به جای اینکه مستقیماً بر روی سکوی پله دار قرار گیرد بر روی پایه ستون دایره شکلی از سنگ یکپارچه تراشیده و دارای فرورفتگی هایی نیز می باشد. این سنگ حجاری شده روی یک لوحه سنگی مربع شکل قرار دارد که به این نوع پایه ستون در شیوه ایونیک توروس گفته می شود.

تفاوت دوریک و ایونیک

۱- سطح جانبی شیارهای ستون در این شیوه به صورت صاف و تراشیده شده و فاقد گوشه است که در شیوه دوریک خلاف آن دیده می شود. ۲- تعداد شیارهای قاشقی بدون سبک ایونیک چهار عدد بیشتر از تعداد شیارهای گوشه دار سبک دوریک است. ۳- در شیوه ایونیک بخش پایینی آن به شکل مربع در انتهای دیواره های متصور دیده می شود در صورتی که در شیوه دوریک ساده رها می گردد.

از معابد شیوه ایونیک می توان به معبد ارختنوم (ارختنون) در آتن و معبد ارتمیس در افسوس و ... اشاره کرد.

ج- شیوه کورنتی (قرانتی): برای نخستین بار از ستون کورنتی در داخل معابد استفاده گردید، ولی اوج گسترش این شیوه در معماری از حدود سال ۳۰۰ ق. م به بعد است که در ستون های بیرونی ساختمان ها مورد استفاده قرار گرفته است. ویژگی آن سر ستونی به شکل کاسه زن رو به بالا، با آرایش برگ کنگری به گرد آن است. بدنه ستون کورنتی هم از بدنه ستون دوریک باریک تر و بلندتر است. ولی قطر آن، مانند بدنه ستون ایونیک از روی پایه ستون به یک میزان بالا میرود. معبدی که به این شیوه ساخته شده، معبد رئوس در شهر آتن است.

در یونان باستان بر خلاف بسیاری از تمدن های کهن توجه کمتری به ساخت کاخ ها و آرامگاه های شاهان شده است، بلکه توجه بیشتر به ساختمان هایی بوده که جنبه دینی و کاربردی داشته است. به طوری که این مسئله در ساخت معابد و قربانگاه ها تئاترها و گنج خانه ها، تولوس ها (بناهای دایره شکل) و ساختمان های مانند اوئون مشخص است.